

VERNAM HULL și ARCHER TAYLOR A COLLECTION OF IRISH RIDDLES [O colecție de ghicitori irlandeze] — *Folklore studies*: 6 — Editura Universității californiene Berkeley și Los Angeles 1955 — 129 pag.

Volumul de ghicitori irlandeze întocmit de Arch. Taylor și Vernam Hull are în vedere studierea comparativă a ghicitorilor și în acest sens oferă pe lângă un material prețios și o metodă de lucru care deschide largi perspective cercetărilor viitoare.

Ghicitorile irlandeze — ca și ghicitorile românești de altfel — aparțin în bună măsură unui fond internațional folcloric. Iată de exemplu câteva ghicitori irlandeze luate la întâmplare, cărora le alăturăm ghicitori românești paralele:

« You have it on you inside, and you have it on you outside and (yet) you do not deem it heavy » (Il ai pe dinăuntru, îl ai pe dinafară și (totuși) nu ți se pare greu) = numele. *Irish Riddles* p. 53—412.

« Ce-i pe tine și nu simți ? » = numele. A. Gorovei, ed. 1898, p. 248.

« A little round white house/ Without a door (and) without a roof/ And there is not a jot (not as much as is as thick as a hair)/ That is not full of food » (O căsuță albă, rotundă / Fără ușă și fără acoperiș/ Și nu există nici un locșor care să nu fie plin cu mâncare) = oul. *Irish Riddles* p. 43—326a.

« Am o căldărușă/ Plină de mîncărușă/ Pe nicăeri n-are ușă » = oul. Comoara satelor An I nr. 10 p. 148.

« A field full of white cows/ And a red cow in their midst » (Un cîmp plin cu vaci albe/ Și o vacă roșie e în mijlocul lor) = dinții și limba. *Irish Riddles* p. 9—72.

« Într-o casă o spuză de cai albi/ Și numai o iapă-i roșie » = dinții și limba. Pamfile p. 22—141.

Metaforele, chiar și formularea, surprind prin asemănarea cu ghicitorile noastre. Același lucru se poate spune și despre formulele introductive și despre tipurile de construcție ale ghicitorilor; un mare număr de ghicitori încep cu « I have » = eu am, formulă introductivă foarte răspîdită la ghicitori și nu rare sînt ghicitorile de tip dramatic, ghicitori în care două sau mai multe obiecte sînt înfățișate metaforic într-un conflict oarecare (Vezi « Riul și livada », « Cele cinci degete și dinții », « Păiangelul și muștele » etc.)

De altfel notele, care aduc un bogat material comparativ, din folclorul scoțian, englez, breton, suedez, danez, german, estonian, mongol, negru, demonstrează din plin apartenența ghicitorilor irlandeze la un fond internațional folcloric.

Se detașează ca specific irlandeze ghicitorile avînd ca dezlegare cimitirul, norii, tunetul și fulgerul. Locală pare a fi formula introductivă « I see coming » = văd venind. Absența formulei introductive « Ghici ghicitoarea mea » care în felurite variante e atît de general răspîdită ni se pare de asemenea o notă distinctă.

Considerăm însă ca mult mai importantă pentru noi expunerea metodei de lucru decît descrierea materialului.

Pe lângă ghicitori propriu zise, volumul cuprinde într-un capitol separat enigme, șarade, deceuri, jocuri de cuvinte, poeme numerice etc., orînduite și grupate alfabetic după cuvîntul interogativ cu care încep. Între acestea din urmă și ghicitori, autorii colecției trag o linie de demarcație: șaradele, enigmele, deceurile etc. nu sînt descrieri de obiecte ca ghicitorile, ci doar exerciții dificile. Credem că deosebirea stabilită de Vernam Hull și Arch. Taylor nu atinge esențialul. Ghicitorile au și ele caracterul unui exercițiu: aspectul lor adesea hermetic urmărește să facă deslegarea cît mai dificilă. Tendința de derutare, în diferite grade, e comună atît ghicitorilor cît și

șaradelor, enigmelor și deceurilor; ceea ce deosebește fundamental ghicitorile de cele din urmă, e apelul la o percepere artistică, caracterul lor de definiție poetică a obiectelor propuse spre deslegare.

S-ar putea ridica obiecții de principiu la includerea în volum a șaradelor, deceurilor, enigmelor, produse în care intervenția cărturărească e vădită. Conceptul de folclor al autorilor este însă suficient de larg ca să nu repudieze un asemenea material; circulația în folclor pare a fi criteriul de bază. De altfel, se intervine și cu un corectiv; atunci când e cazul, cititorul e făcut atent asupra unei posibile intervenții cărturărești. Consultarea acestui material e de mare utilitate — credem noi — pentru înțelegerea însăși a ghicitorilor și a resorturilor lor.

Ghicitorile nu sînt grupate după soluție, ci după elementul constituitiv al metaforei, sau, în cazul cînd descrierea nu e metaforică, după procedeele stilistice respectiv.

Criteriul de clasificare ales de autorii volumului nu e nicidecum formal cum ar putea obiecta unii. La ghicitori, unde substituirea unor obiecte prin altele se impune pentru derutarea celui ce încearcă să dezlege ghicitoarea, metafora și parafraza sînt necesități de gen. Elementele constitutive ale metaforei ca și procedeele stilistice sînt totdeauna semnificative; cunoașterea și enumerarea lor aduc lumină în multe probleme ale etnografiei și permit totodată urmărirea elementelor împrumutate, sau contaminate, stabilirea unui raport cantitativ între procedeele stilistice ca și aplicarea unui strîns comparatism.

Tabla de materii a volumului reprezintă de fapt o trecere în revistă a tuturor procedeelelor stilistice ale ghicitorilor: substituirii printr-o ființă neidentificată ca animal sau om, substituirii printr-un animal, substituirii printr-un om, printr-o plantă, printr-un lucru, descrieri prin enumerări de atribute prin enumerări de comparații sau prin acțiuni succesive. Capitolele sînt la rîndul lor divizate în subcapitole care compartimentează sferile mai largi. De exemplu, în capitolul «Comparații cu un animal» apar subcapitolele «Reptile», «Păsări», «Mamifere». Pentru cititorul nevizat, materialul poate deveni obositor prin caracterul difuz al clasificării. Volumul e însă un instrument de lucru și orînduirea materialului transformă colecția într-un adevărat studiu analitic amplu exemplificat. Ar fi fost nimerit însă, pentru ușurința manipulării, ca volumul să cuprindă și un indice alfabetic cu ajutorul căruia cititorul să poată găsi și ghicitorile cărora nu le cunoaște decît dezlegarea.

Colecția e însoțită de 18 pagini de note întocmite cu grijă și competență. Pentru fiecare ghicitoare notele fac trimiteri la paralele din folclorul altor popoare; ceea ce e un produs local poate fi diferențiat de ceea ce aparține unui fond internațional folcloric.

Desigur materialul comparativ e lacunar. Autorii s-au folosit doar de colecțiile care le-au fost accesibile ca limbă (printre colecțiile utilizate se numără și acelea care au apărut însoțite de traduceri în vreuna din limbile occidentale).

Notele cuprind totdeauna și un comentariu lingvistic care vădește multă scrupulozitate științifică; ezitățile, ipotezele contradictorii sînt prezentate cititorului spre deliberare. De asemenea sînt semnalate cititorului paginile în care traducerea engleză n-a putut rămîne absolut fidelă textului irlandez, ca și obscuritățile din textul original.

Colecția aduce o contribuție foarte însemnată în studierea ghicitorilor; prin sistemul de clasificare sînt enunțate toate problemele importante iar notele care pot funcționa și ca un indice de teme, înmănunchiază un material comparatist prețios.

Volumul de ghicitori irlandeze întocmit de Arch. Taylor și Vernam Hull deschide noi perspective de lucru, iar consultarea lui ne poate aduce servicii însemnate.

MONICA RAHMIL